

Výzkum Institutu pro kriminologii a sociální prevenci poukazuje na problémy v systému soudnictví ve věcech mládeže

Praha, 21. října 2024 – Institut pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP) dokončil tříletý výzkum, který byl zaměřen na problematiku zacházení s dětmi mladšími patnácti let v systému soudnictví ve věcech mládeže. Výsledky výzkumu byly představeny na odborném semináři, který proběhl 17. října 2024 v Praze za účasti téměř stovky účastníků z řad soudců, státních zástupců, pracovníků Probační a mediační služby, OSPOD a dalších odborníků. Diskutovány zde byly i aktuální poznatky o situaci v této oblasti po novelizaci zákona o soudnictví ve věcech mládeže, účinné od 1. 7. 2024, která by měla přinést zlepšení v některých problémových oblastech.

Cílem výzkumu bylo popsat a zhodnotit situaci v oblasti zacházení s dětmi mladšími patnácti let v systému soudnictví ve věcech mládeže, zejména to, do jaké míry jsou naplňovány základní účel a principy vymezené v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže (ZSM). Z výzkumu vyplynulo, že v systému soudnictví ve věcech mládeže dlouhodobě existují významné problémy, které komplikují naplňování účelu ZSM. Jednalo se například o problém s tím, že se před soud pro mládež dostávaly děti pro bagatelní formy kriminality, u kterých nebyla potřeba výraznější výchovná intervence, dobu mezi spácháním činu a pravomocným rozhodnutím soudu o uložení opatření, nedostatečnou aplikaci restorativních postupů a zapojení PMS před rozhodnutím o uložení opatření, o rezervy v oblasti zjišťování dostatečného rozsahu informací potřebných pro výběr adekvátního opatření či o reálnou dostupnost některých forem intervence. Podle zjištění z výzkumu chybějí zejména znalci v oblasti dětské psychiatrie a dětské psychologie pro účely řízení, a také dostupnost odpovídajících forem intervence, zejména v oblasti psychiatrické, psychologické a adiktologické péče. Zjištěny byly též problémy s výkonem již uložených opatření, včetně ochranné výchovy. Na místě je podle závěrů výzkumu také otevřít i diskusi o tom, zda nevyjmut z působnosti ZSM děti, které v době spáchání činu nedovršily 10 let.

Novelizace ZSM, provedená zákonem č. 165/2024 Sb., s účinností od 1. 7. 2024 by měla přinést určité zlepšení. Nově je v zákoně např. zavedeno povinné právní zastoupení dítěte do patnácti let již od tzv. objasňovací fáze řízení (obdobně jako u mladistvých) či možnost státního zastupitelství za splnění zákonných podmínek nepodat návrh na uložení opatření a obdobná možnost soudu projednat věc a upustit od uložení opatření, aniž by muselo dojít k formálnímu projednání věci s dítětem před soudem pro mládež. Podle výsledků výzkumu je však i nyní třeba počítat s tím, že ani po této novelizaci některé problémy nezmizí. Souvisejí totiž jak s kvazitrestní povahou tohoto řízení, tak i s problémy s dostupností vhodných forem intervence. „Jako zásadní se jeví nutnost podpory rozvoje služeb, které primárně spadají do oblasti zdravotnictví, školství a sociální politiky, včetně intenzivní sociální práce s celým prostředím, ve kterém dítě žije. S tím souvisí i potřeba užší spolupráce dotčených subjektů v rámci řízení i při výkonu opatření a provázanost s využíváním institutů rodinného práva a sociálně-právní ochrany dětí. Jinak nelze očekávat výraznější zlepšení situace v této oblasti“, konstatuje Jana Hulmáková, vedoucí výzkumného týmu. Důraz by podle ní měl být kladen také na rozvoj spolupráce všech významných aktérů, kteří se věnují dětem v konfliktu se zákonem, včetně např. zajištění udržitelnosti a podpory rozvoje platforem, jako jsou např. Týmy pro mládež na místní úrovni, a také zaměření na rozvoj programů primární a sekundární prevence.

Na odborném semináři v Praze byly prezentovány i trendy v násilné kriminalitě dětí mladších 15 let a témata související s hranicí trestní odpovědnosti, která byla rovněž obsahem výzkumu. Výsledky této části výzkumu nepotvrdily obecně rozšířený a masmédií někdy prezentovaný názor, že agresivita dětí stoupá a násilné skutky

www.iksp.cz

Nám. 14. října 12/801
Praha 5
150 00
Česká republika

TELEFON +420 257 104 404
DATOVÁ SCHRANKA Ifi6zut
E-MAIL iksp@iksp.justice.cz
WEB www.iksp.cz

jsou páčány stále surovějším a bezohlednějším způsobem. Tento negativní trend nelze na základě dat z provedeného výzkumu potvrdit.

O nové koncepci řízení ve věcech dětí mladších 15 let, včetně nástinu konkrétních výkladových problémů souvisejících s novelizací ZSM, promluvila na semináři soudkyně Milada Šámalová z Nejvyššího soudu. Zkušenosti z dvaceti let zákona o soudnictví ve věcech mládeže z pohledu státního zastupitelství a také jejich pohled na řešení otázek, které se již v praxi objevují po novelizaci ZSM, prezentovali Jana Zezulová z Nejvyššího státního zastupitelství a Milan Šimek z Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové, kteří byli zároveň členy pracovní skupiny pro přípravu zmíněné novelizace. O naplňování základních zásad zákona z pohledu Probační a mediační služby ČR promluvila Kamila Špejrová z Ředitelství PMS. Ta zdůraznila restorativní, resocializační a preventivní účel řízení a opatření ukládaných dětem. Zároveň apelovala na přítomné odborníky ostatních profesí v systému, aby využili změn v ZSM, které by měly usnadnit zapojení PMS a realizaci restorativních postupů v řízení, k prohloubení spolupráce s PMS již před rozhodnutím o uložení opatření.

Výzkum byl realizován v letech 2020–2023. Součástí výzkumu byla zejména analýza statistických údajů o kriminalitě dětí mladších patnácti let, analýza soudních spisů, expertní dotazníková šetření a výzkum veřejného mínění. V rámci expertního šetření byli dotazováni soudci pro mládež, státní zástupci a probační úředníci se specializací na mládež, kurátoři pro děti a mládež a pracovníci zařízení, kde je vykonávána ochranná výchova. Členy výzkumného týmu IKSP byli Jana Hulmáková, Jan Tomášek, Eva Biedermanová, Jiří Vlach a Ilona Voldřichová. Výsledky výzkumu jsou k dispozici nejen Ministerstvu spravedlnosti, ale také ostatním institucím a organizacím, které se zabývají dětmi v konfliktu se zákonem. Prezentovány jsou ve **dvou publikacích, které jsou na webových stránkách IKSP volně ke stažení:**

- [Děti mladší patnácti let v systému soudnictví ve věcech mládeže](#)
- [Násilná kriminalita dětí mladších patnácti let](#)

Institut pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP) je resortní výzkumná organizace, organizační složka státu zřízená Ministerstvem spravedlnosti ČR. Předmětem jeho činnosti je kriminologický výzkum, vycházející z mezioborového přístupu, konkrétně výzkumná, studijní a analytická činnost v oblasti trestní a bezpečnostní politiky, účinnosti trestní legislativy, viktimologie a penologie, kontroly zločinnosti prostředky represe a prevence, projevů a příčin kriminality a prekriminality a souvisejících sociálně patologických jevů. Hlavním úkolem IKSP je přispívat k tvorbě kvalitní legislativy, trestní a sankční politiky, založené na vědeckých poznatcích a zaměřené na účinnější kontrolu kriminality. Za tím účelem s využitím kriminologických metod a postupů realizuje výzkum v oblasti trestní justice, bezpečnostní politiky, účinnosti trestní legislativy, kontroly kriminality prostředky represe a prevence, projevů a příčin kriminality a souvisejících sociálně patologických jevů. Odborná činnost IKSP je realizována na základě Střednědobých plánů výzkumné činnosti, které vycházejí zejména z vládních, resortních či meziresortních koncepčních dokumentů v oblasti trestní politiky a vnitřní bezpečnosti, a z podnětů od hlavních uživatelů výsledků jeho činnosti.

Kontakt pro média:

JUDr. Jana Hulmáková, Ph.D., vedoucí výzkumného týmu, jhulmakova@iksp.justice.cz, +420 702 150 936

Mgr. Kristýna Makovcová, PR specialista, kmakovcova@iksp.justice.cz, +420 606 558 436

www.iksp.cz

Nám. 14. října 12/801
Praha 5
150 00
Česká republika

TELEFON +420 257 104 404
DATOVÁ SCHRANKA Ifi6zut
E-MAIL iksp@iksp.justice.cz
WEB www.iksp.cz